

Vármegyei Közélet

(SZOLNOK-DOBOKA)

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP. A SZOLNOK-DOBOKA VÁRMEGYEI SZÖVETKEZETT PÁRTOK HIVATALOS LAPJA.

XXXIII. évfolyam.

5. szám.

Dés, 1908 január hó 30-án.

Megjelenik minden csütörtök reggel.
Szerkesztőség és kladóhivatal: Rákóczi-ház.
Kéziratokat nem adunk vissza.

Felölös szerkesztő: **Dr. BENE FERENC.**

Előfizetési ára:
Egész évre 10 korona. Fél évre 5 kor
Egyes szám ára 20 fillér.

BETEGH IMRE

1852—1908.

Lelkünk aggódó sejtelve immár rideg valóság. Hetek óta mélységes aggódással figyeltük egy nemesen érző lélek kínos vergődését a kérlelhetetlen enyészettel szemben, s most mélyen megilletődve állunk Betegh Imre országgyűlési képviselő ravatala előtt.

Betegh Imre emlékeről csak e helyen szólhatunk méltóan, mert vármegyénk életében erre kiváló érdemeket szerzett.

Puritán jelleme, nemes lelkének egyszerűsége sokkal élénkebben él lelkünkben, semmint ravatala mellett hízogó szavakkal illessük.

Egész életén át tipusa volt a munkás magyar birtokosnak, s rajongó szeretettel a magyar földmivelés fejlesztésével foglalkozott. A magyar föld iránti nagy szeretete oltotta be lelkébe a magyar föld függetlenítésének gondolatát, eszméjét is.

A független, gazdag és boldog Magyarország lebegett folyton lelki szeme előtt, s ezért az eszméért küzdött egy emberöltőn át bátran, becsületesen és rendíthetetlenül.

A sors biztosította számára az anyagi függetlenséget, s ő ezt arra használta fel, hogy példát mutasson az igaz hazafiságról, a következetes, öntudatos és elveihez hűen kitartó férfiről.

Az anyagi függetlenség Betegh Imrénél nem cél volt, hanem csak eszköz arra,

hogy a függetlenség eszméjét oly időben és oly körülmények közepette is hirdethesse, mikor a tiszta meggyőződés hirdetése, a szabad gondolat és vélemény nyilvánítása és főleg a független Magyarország jövődöléséért csak gúnyos mosoly volt az osztályrész.

De Betegh Imre nem a várható elismerésért hirdette a függetlenségi eszme elővendő diadalát, hanem mert becsületes magyar lelkével hitte is, s ajkairól mindig csak az hangzott el, a mit hitt, a mi meggyőződése volt.

Nem vágyott kitüntető elismerésekre, nem is volt a szó szigorubb értelmében politikus, hanem csak az elveihez rendületlenül ragaszkodó magyar férfiú, s a nemrég lezajlott nemzeti küzdelemben is talán csak azért vállalta el az alkotmányvédők csoportjának elnöki tisztét, mert tudta, hogy eszméiért küzdeni kell, s talán szenvedni is.

Embértársaiért küzdeni lelkének kedves feladat volt. Jótékony célra adományozni mindig kész volt, de a hálát és elismerést mindig sietett másra háritani.

A képviselőiséget nem méltóságnak tartotta, hanem csak alkalmasabb forumnak arra, hogy a közjóért és elveiért dolgozhassék.

Korunk anyagias gondolkodása közepette jól esett látnunk az elvekért önzetlenül küzdő, ideális lelkű magyar birtokost.

A küzdő lélek megpihent, s csak emléke fog immár bevilágítani abba a sivár küzdelemben, melyet közérdekű munkálkodásnak szeretnek nevezni.

Lelke itt él közöttünk, kikhez ragaszkodott, kiket szeretett, s emlékéit eszméivel együtt hűen ápolni fogjuk.

*

Betegh Imre országgyűlési képviselő Felőrön született 1852-ben. Elemi tanulmányait a szülői háznál végezte, a hol atyja részére kiváló házi tanítókat tartott. Atyja Betegh Kelemen az alkotmány helyreállítása után élénk tevékenységet fejtett ki a vármegye érdekében. Előbb Belső Szolnokvármegye alispánja, majd 83-ban a dési kerület országgyűlési képviselője. Utó házában a környék vezető birtokosai gyakran jöttek össze, a hol a vármegyét érdeklő fontos és nagyhorderejű kérdések kerültek alapos megbeszélés alá. Ilyen légkörben nevelkedett Betegh Imre, de a családi kört korán ott kellett hagynia, mert édes atyja a középiskolai tanulmányok folytatása végett a kolozsvári róm. kath. főgimnáziumba íratta be. Itt tett gimnáziumi érettségét is, majd pedig egyetemi tanulmányait is a kolozsvári egyetemen végezte. Mint egyetemi hallgató élénk vezérszerepet játszott az ifjuság körében, a hol főleg a Tisza Kálmán politikája elleni tiltakozásokat vezette.

Egyetemi tanulmányai elvégzése után több ízben tett nagyobb utazásokat a nyugati államokba: Párisban, Londonban és Berlinben több ízben töltött hosszabb időt, s ilyenkor a külföld mezőgazdasági viszonyait, a nyers termékek értékesítésének módjait tette tanulmánya tárgyává. Legszívesebben a Schweiczba utazott, mert míg egyrészt a természet szépségeit csodálhatta, másrészt a szarvasmarha tenyésztés ágával ismerkedhetett meg.

Hazatérve külföldi utjáról, csakhamar meg is házasodott. Betegh István mezőszegyei nagybirtokos leányát Ilonát vette feleségül, kivel a legboldogabb családi életet élte. Atyai birtokát erősen megterhelve vette át, s szorgalma és fáradozása révén az ősi családi birtok csakhamar teljesen tehermentessé lett, sőt újabb nagyobb földvásárlásokat is eszközölt. Birtokán igazi mintagazdaságot rendezett be. A vármegyei gazdasági egye-

TÁRCZA.

Népdal.*

Szomorú a nyárfaerdő,
Fodrával a futó felhő
Bevonta.
Messze elment a kedvesem,
Siratgatom keservesen
Naponta.
Köd lepte be a Nagy-Számöst,
Minden csöndes, nem járja most
A nóta.
Azt susogja a sok nyárfa:
Itt minálunk minden árva
Azóta.

Ugy-e lelkem vissza jössz még,
Csillagos lesz újra az ég
Felettem.
Összefonul újra kezünk,
Ugy-e újra ölelkezünk
Mi ketten.
Feledve lesz minden könnyem,
Feledve lesz ugy-e könnyen
Bánatunk:
Etringatva csókkal téged,
Büvös, csodás, szép meséket
Almodunk.

Gróf WASS GYÖRGY.

* Zenéje Balázs Árpádtól.

Dés város közléte a XVIII. század elején.

Írta: Dr. Lukinich Imre.

— A „Vármegyei Közélet” eredeti tárczája. —

III.

Iskoláztatás.

A városi gimnázium XVII. századi szervezetére és történetére vonatkozólag alig van adatunk. Ugy látszik azonban, hogy már a XVII. század második felében *particulárává*, vagyis oly iskolává lesz, mely a tanrendszert illetőleg a kolozsvári ev. ref. collegiumnak, mint anyaiskolának volt alárendelve, honnan a tanítókat, vagy legalább a scholamestert, a rector is kapta. Egyéb tekintetben azonban az iskolafentartó városi hatóság s az iskola felekezeti jellegéből következőleg, az egyház felügyelete alatt állott.

Tanítótétel. (XVIII. század.) Az iskola élén a *scholamester* vagy *rector* állott, kit a kolozsvári ref. collegiumból, mint anyaiskolából, kezdetben a városi magistratus, később a ref. consistorium kért ki, a miért a kolozsvári professoroknak minden egyes alkalommal „pro discretione” két imperialis tallér járt!; a kihozatal költségeit az iskolafentartó hatóság fedezte.¹ A megbízatás csak egy esztendőre

¹ 1723 ápr. 16-ról s 1724 ápr. 7-ről szóló városi jkönyv. (Városi ltár.)

² 1723. április 16-ról szóló jegyzőkönyvben olvassuk: „Scholamester tisz. Vitkai László uram collegiumból való kihozására és pro viatico Hadnagy uram adjon ex communi Szentjóni N. István és Érsekújvári Szabó István atyáinkfiának fl. 6. Tiszt. professor uraméknak pro discretione két imperialis tallért, facient fl. 4. den. 80. Gyarmati Szabó István atyáinkfiának ö kglmének szekerességeért fl. 2. In summa fl. 12. den. 0.” (Városi levéltár.)

szólt; ha azonban a rector további alkalmaztatását kérte s működésével felettes hatósága meg volt elégedve, vagy csak kisebb nehézségek mutatkoztak, évről-évre újból alkalmazhatták. Így az 1754 február 10-én tartott egyházi consistorium Istváni Sámuel rectorra vonatkozólag úgy határozott, hogy „jöllehet a rendes időt eltöltötte legyen is, mindazonáltal, hogy a mi panaszok ökelme tanítása iránt voltanak, azokat T. Mósa uram tiszteletes uraimékkal bémenvén az scholában, azoknak jobb utra való vételére adhortáltassék.”¹

A rector *fizetése* változó volt; eleinte s talán a XVII. század folyamán is Mátyás király adománylevele értelmében kősoilletményt kapott, asztaltartással az első pap látta el,² minek helyébe azonban később buzailleték lépett. 1696-ban fizetését a következőben állapítják meg: 40 frt, 14 köből búza, 25 szekér fa,³ de ezt sem kapta meg rendszeren. Gyulai Ferencz rector pld. 1720—23-ig nem tudott búzájához, vagy az annak megfelelő pénzértékhez jutni!; így járt 1725-ben Bányai József,⁴ 1731-ben Ajtai István, 1732-ben Böszörményi András rector is. A gyakori, csaknem évenkénti rectorváltásoknak ez is egyik oka. Javulás mutatkozik e tekintetben akkor, midőn az iskola közvetlen a református egyház felügyelete alá kerül, mely méltányosan kielégíti a rector igényeit. Az 1743 december 9-én történt megállapodás szerint

¹ Ev. ref. consistor. jegyzőkönyv. (Dési ev. ref. egyház ltára.)

² Kádár: Szolnok-Dobokavármegye Okt. Tört. 146. l.

³ Városi jegyzőkönyv ugyanezen évről. (Városi levéltár.)

⁴ 1721 decz. 21-iki, 1722 ápr. 19-iki, 1723 január 6-iki városi jkönyv. (Ugyanott.)

⁵ 1725 április 26-iki városi jegyzőkönyv. (U. o.)

sületnek alapító és választmányi tagja volt, s itteni működéséről nagy elismeréssel nyilatkoztak gazdátársai.

Betegh Imre vallásos ember volt. Felekezete érdekében kifejtett nagy tevékenysége és áldozatkészsége folytán az erdélyi róm. katolikus status igazgatóságába is beválasztották, a hol mint a gazdasági ügyek szakreferense élénk működést fejtett ki. Olvasóink még élénken emlékezhetnek arra a nagy feltűnést keltett státi közgyűlésre, a melyen a nagyalmási birtok eladása volt szönyegen. A közgyűlés elé terjesztett javaslat úgy hangzott, hogy a birtokot adják el az ígért 900 000 forint vételárért. A javaslattal szemben Betegh Imre ellenindítványt tett, hogy a birtokot ily csekély vételárért eladni nem szabad, mert a birtok értéke 2 millió forintot tesz ki. Szakszerű fejtegetését a közgyűlési tagok bámulattal hallgatták, s a közgyűlés Betegh Imre javaslatát fogadta el, s emelte határozattá. A retzei és felőri róm. kath. plebániának főgondnoka volt.

A szabadelvű párt bukása után az abszolutizmus állott be. A darabontok ördögi terve majdnem a centralizáció eszméjét igyekezett megvalósítani. Ez azonban megtört a megyék ellenállásán. Az ellenállás és az alkotmány védelmére alakult bizottság elnöke Betegh Imre lett. Ez alól a feladat alól nemcsak hogy nem huzódott, de örömet fogadta el, mert az elfogadása veszélylyel járt. Fialatos lelkesedéssel és elvű férfi tapasztalatával fogott e munkához, s Dr. Bene Ferenczel, a bizottság agilis és képzett jegyzőjével együtt óriási munkát fejtettek ki a vármegye ellenállásának sikere érdekében. Mindkettő állandó csendőri felügyelet alatt állott, minden lépésüket ellenőrizték, de ők bátran szállottak szembe a veszélylyel. Ebbeli működésük sikeres eredménnyel járt, mert a vármegye kivette részét az alkotmányvédelem érdekében folytatott nagy és nemes küzdelemből.

A „Vármegyei Közélet” megteremtésében is nagy érdeme van, mert Betegh Imre hangoztatta következetesen egy oly sajtóorganum megteremtését, mely a nemzetséglakta megyében a független magyar nemzeti állam eszméjének hirdetője és szószólója legyen, s szerénység nélkül elmondhatjuk, hogy lapunk irányával, tartalmával, hangjával mindig egyetértett.

A nemzeti ellentállás idejében kifejtett önzetlen és férfias magatartásának megjutalmazásául a nemzeti kormány uralomra jutásakor a dési kerület választó polgárai a kerület mandátumát felajánlották neki egyhangulag. Ezenfelül a koalíció központi bizottsága is ragaszkodott ahhoz, hogy Betegh Imre mandátumot vállaljon. A választáson nem is volt ellenjelöltje, s dr. Bene Ferencz választási elnök 1906. május 2-án megkapó beszéd kíséretében nyújtotta át a kerület képviselői mandátumát Betegh Imrénnek, ki ez alkalommal is kijelentette, hogy fokozott igyekezettel fog a kerület érdekében és elveit küzdeni. A képviselőházban az olasz borvám kérdésében tartott igen figyelemreméltó beszédét. A kérvényi bizottság tagja volt.

A tettvágyó munkásembert azonban súlyos betegség támadta meg, s hiába volt feleségének odaadó ápolása, az egykor derék szál férfi szervezetét a

betegség megörölte. E hó 28-án reggel pedig meghalt Budapesten a Herzi szanatoriumban. A hír már a reggeli órákban terjedt el városunkban, s óriási részvétet keltett. A középületek és egyesületek épületeire kitűzték a gyászlobogókat.

Az elhunytat a család a felőri családi sírboltba helyezi örök nyugalomra, s evégett a holttestét január 30-án a délelőtti vonattal szállították Rettegig, onnan pedig Felőrbre. A temetésén a kerületből a hatóságok vezetőin kívül igen számsan vettek részt.

A beszentelést Oláh Antal csicsókereszturi r. kath. plebános eszközölte a dési ferenczrendi atyák közreműködésével. Az engesztelő gyászmise áldozat pedig f. hó 31-én d. e. 10 órakor fog a csicsókereszturi róm. kath. templomban, Désen pedig február 1-én megtartatni.

A halálesetről a család az alábbi gyászjelentést adta ki:

Csiktusnádi Betegh Imréné, született csiktusnádi Betegh Ilona, a maga, valamint fia, csiktusnádi Betegh István, továbbá sógornője, erdőteleki Szentmarjay Dezsőné, született Betegh Emma és ennek férje, erdőteleki Szentmarjay Dezső, továbbá édes anyja, öz. id. Betegh Sándorné, szül. váradi Szathmári Irma, testvérei: csiktusnádi Betegh Miklós és családja, Betegh Sándor fájdalommal tudatják, hogy a forrón szeretett férj, az önfeláldozó, gondos, jó apa, szerető testvér, vő, sógor és rokon: *Csiktusnádi Betegh Imre, a dési kerület országos képviselője, az erdélyi róm. kath. státus igazgató-tanácsának tagja* Budapesten 1908. évi január hó 28-án 3/4 3 órakor 56 évében, boldog házasságának 24. évében, a halotti szentségek ájtatos felvétele után visszaadta lelkét az Úrnak.

Hült tetemei folyó hó 29-én délután 3 órakor fognak Budapesten, a budapesti kerepesi-úti temető halottas házából a róm. kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni, s folyó hó 30-án d. e. 11 órakor Felőrbre a családi sírboltban örök nyugalomra helyeztetni. Az engesztelő szentmise áldozat f. hó 31-én d. e. 10 órakor fog Csicsókeresztúron az egek urának bemutatatni.

Az örök világosság fényeskedjék neki!

Január 30-án a Kolozsvár felől érkező délelőtti vonattal gördült be a dési állomásra az a zart vasúti kocs, a melyben Betegh Imre koporsója volt elhelyezve. A gyászoló család és a hozzátartozók szintén ugyanitt a vonattal érkeztek. Szakadó esőben érkezett be a vonat az állomásra, a hol Bányi alispán, Ilosvay polgármester, Maléter vasútigazgató, Schöffmann Imre pénzügyigazgató, Gajzágó Vilmos főszolgabíró és valamennyi hatóság vezetője, valamint az elhunytak számos tisztelője jelent meg. Mindezekkel együtt ugyanitt szállt fel a vonatra Sántha Angellus zárdaönök vezetése alatt a pontifikáló papság is, hogy teljes számmal jelenhessenek meg a sírbolt előtt. Aztán a szomorú, ködös, szürke délelőtt, zuhanó esőben elindult lassu mozgással a vonat, s Désen utólszor haladt át az örök nyugvó helye felé siető Betegh Imre. A temetés lefolyásáról jövő számunkban.

Politikai hét.

Dés, 1908. jan. 23.

És felrobognak hadvész tilte képpel... a delegátusok nagy Bécs városába, s komoly képpel, szigorúan betartott formáságok közepette tárgyalják a külügyi képviselőket. A külügyminiszter egy igazi diplomata előkelő hanghordozásával és a virágos, jól megválasztott jelzőkkel feldisztve, elmondja az exposit, mely szerint mi, mint nagyhatalom igen jól vagyunk mindenkivel, még a dalai láma és a caraguai köztársasági elnök is nagyon szeret bennünket. Ez mind igen szép, s a magyar nép lelkét bizonyos büszkeség kell eltöltse erre az örömhírré, úgy, hogy az a pár rongyos millió nem is pénz ilyen dicsőségért. A Balkán anektálási politika csődöt mondott, minthogy a monarchia balkáni politikája Kálnoky óta állandóan az ellenkező hatást váltja ki, mint a melyet hivatva volna ott elérnie. Schönaich meg az elődeire hivatkozik, azokat tartja szem előtt. De az elődök alatt nem a nagy Andrássy Gyulát, hanem egy Goluchovskit ért. Különbözik ez a nagyhatalmasdiság a monarchia részéről csak játék, mely tengerpénzbe kerül, s a melynek igazi bukása csak akkor lesz legszembeötlőbb, ha netalán tényleg arra kerülne a sor, hogy mint nagyhatalom védjük meg bizonyos ránk bizott állami feladatot.

A belügyi politika iránti érdeklődés szünetel, s bennünket egy szomorú esemény arra készit, hogy figyelmünket a helyi politika eseményeinek változataira irányítsuk. Szegény Betegh Imre, ki a képviselőséggel járó feladatokat is olyan szigorúan vette, mint mindent, a mit feladatának tartott, meghalt. Ravatala mellé őszinte részvéttel sorakozott a kerület polgársága, s a ravatal még áll, midőn a távolból már hangzik a tömeg kiáltása: le rois est mort, vive le rois.

k-n.

HIREK.

— **Városi közgyűlés.** Dési város képviselőtestülete január hó 20-án délután tartotta meg rendkívüli közgyűlését Ilosvay Jenő polgármester elnöke alatt. A közgyűlés tárgysorozatának jó nagy részét a sablonos segély és fizetési előleg kérések töltötték ki. Egyedüli érdekes előterjesztése az volt a tanácsnak, hogy az 1907. évi XIX. t. cz. 1. §-nak 14. pontja értelmében közel 40 olyan városi alkalmazottat kell a kerületi munkásbiztosító kötelekbe a város közönségének felvételni, kikről szabályrendeletileg betegség esetén gondoskodva nincs. A törvény ezen gondoskodása humánus s ezenfelül a várost terhelő ilyenmü

„az ecclesiától annuatim administratit fl. Hung. 50. ezen felyül accedálván az öfelsége beneficiumának az a része, mely a tiszt. papok fizetésén felyül elmarad, mikor kiadódik;“ azután 48 mérő búza, 25 szekér fa, s végül minden halottól 18 denár.¹ E fizetésnek minden év. Szent György napjáig eleget kell tenni.² Javitották a rector fizetését 1748-ban is, melynek értelmében készpénzben 96 frt-ot, 48 mérő búzát, 24 szekér tüzfát, s minden halott után 18 denárt kapott.³ Ezzel a rector anyagi helyzetét türhetővé tették, úgy, hogy hosszú ideig nem is kellett fizetésjavításról gondoskodni.

A XVIII. század végén, talán az 1795. május 10-iki egyháztanács határozata értelmében, a rector fizetése „kész pénz 100 frt. Didactrum a deákok és classisok tanításokért 30 frt.; fára 12 frt., búza 43 véka. Privatim a kiket fog tanítani, azoknak szülei fognak fizetni és egy halottól ordinarie 24 pénz.“⁴

A rectorot illetve az idegen tanulóktól szedett *tandij* (didactrum) is;“ úgy látszik, a rector ezekkel külön-külön egyezett meg a tandijra vonatkozólag: „az idegen gyermekekkel a mint megalkudhatik.“⁵

¹ 1743. dec. 9-iki consist. jegyzőkönyv. (Egyházi ltár.)

² 1746 márc. 13-iki consistoriumi jkönyv. (Ugyanott.)

³ 1748 febr. 11-iki consist. jkönyv. (Egyházi levéltár.)

⁴ Consistoriumi jegyzőkönyv. (U. o.)

⁵ 1713 május 14-iki consist. jegyzőkönyv szerint „Tiszt. scholamester Sonkádi Mihály uram ö kglme a. 1711—1712. esztendőbeli gyermektől járandó didactrumoknak pótlására 28 frtkig az ecclesia pénzének interesséből, authoraltatnak curator uramék ö kglmek, hogy fizessenek. (Egyházi levéltár.)

⁶ 1743 dec. 19-iki és 1748 febr. 11-iki consist. jegyzőkönyvek. (U. o.)

A helybeli tanulóktól csak a privat órákért szedhetett tandiját. „Városi atyánkfiai, a kik privatim akarják taníttatni gyermekeiket, azokért külön tartoznak fizetni“, határozza a ref. egyháztanács (1743. dec. 9.), mely ugyanakkor azt is kimondja, hogy a helybeliek nyilvános tanításért tandij nem szedhető. Néhány évvel később azonban (1748. dec. 29.) a kötelező tandijfizetést a városi tanulókra nézve ismét életbe léptetik; úgy látszik, hogy e kötelezettség egész 1783-ig fennállott. Ekkor határozza el a consistorium, hogy a „publice leendő taníttatásért senki semmivel nem tartozik, mert a didactrumot ex collato beneficio megadják. A privatim esendő tanításért senki többet né exigálhasson, hanem az initiensekért és deklinistákért egy márvást, comparistákért és conjugistákért két márvást, a grammatistákért és syntaxistákért egy forintot. Ezeken felyül a ki akar ex beneplacito, nem ex debito adhat.“¹ Az 1792. április 15-iki consistoriumi végzés szerint: „Partikulánknak tanuló ifjaknak és gyermekeknek *különös órákra* leendő tanításért határozottatott, hogy egy rhetor 3 magyar frtkot, syntaxista 2 m. frtkot és 40 pénzeket, grammatista 2 m. frtkot, conjugista 1 m. forintot, declinista 1 forintot, azon alól 50 pénzeket tanítóinak fizetni tartozók legyenek és több rajtok vagy szüleiken ne vétessék. Ugyancsak ha a szülék bővebben önként kívánnak kedveskedni, abbéli jóindulatjuk teljesítésében kezek meg nem köttetik.“²

A tanításban a rector a *tanító deákok* támogatják. Számuk változik. 1679. április 21-én Solti

¹ 1783 ápr. 6-iki consist. jegyzőkönyv. (Ugyanott.)

² 1792 ápr. 15-iki consist. jegyzőkönyv. (Egyházi ltár.)

János ev. ref. pap felpanaszolja, hogy „nincs itt republica, az malefactorok meg nem büntetettek, templom, parochialis házak és schola körül nem építettek ökglmek“ (t. i. a városi magistratus); kéri, hogy „scholára is nagyobb gondviselés legyen, három vagy négy deák tartassék.“ A magistratus válasza szerint „republica vagyon, mit tehetünk rulla, hogy mindenekre nem érkezünk. Templom, parochialis házak és schola körül eddig is, ezután is, az mire érkezünk s érkezhetünk, elkövettük és elkövetjük. Négy deák tartásául concludáltunk, csak legyenek jók.“¹ A tanító deákokat miként a rectorokat, a kolozsvári anyaiskolából kapták. Midőn 1755. febr. 23-án a rectorásra „Dercsenyi nevezetű becsületes ifju“-t levélben felszólították, egyuttal azzal is megbízták, hogy „három jógyekezetű, görög classist frequentáló, vagy a publicaban is felment személyeket szerezzen, kik itten deáki hivatalt subeálhassanak,“² a miből következik, hogy esetenként a hivatalába lépő rector saját felelősségére válogatta ki az anyaiskola növendékei közül a tanításra alkalmasnak mutatkozó deákokat.

A tanító deákok a tanulókkal közösen laktak. *Tanulók.* A tanuló ifjuság zömét kétségteletlenül a városiak tették, de tekintélyes számmal lehettek köztük a vidékiek is, főleg akkor, midőn ellátásuk az alapítványok által lehetővé vált. Bethlen Gábor alapítványáról volt is szó. A fejedelmi alapítványok egyedül elégtelenek lévén a mindinkább szaporodó ifjuság szükségleteit fedezni, — a város, mint fentartó hatóság, — áldo-

¹ 1679 ápr. 21-iki városi jegyzőkönyv. (Városi levéltár.)

² 1755 febr. 23-iki consist. jegyzőkönyv. (Egyházi ltár.)

kötelességtől a várost felszabadítja. Az illetéket terhelő járulékokat a tanács az alkalmazottak illetményéből fogja levonni. A képviselőtestület a tanács javaslata értelmében hozott határozatot.

— **Búcsuzás.** Január hó 5-én búcsuzott el a nagyilondai járás tisztikara és értelmisége a járás volt vezetőjétől Veress Imre nyugalmazott főszolgabírótól, s tiszteletére jól sikerült bankettet rendeztek, melyen mintegy 70-en vettek részt. A banketten elsők dr. Weisz Mór járási orvos szólt, méltatva a búcsuzó érdemeit, egyben meleg szavakban tolmácsolta a tiszti- és körjegyzői kar halálját; megköszönte a távozó főszolgabírónak a multban tanúsított atyai jószágát. Felszólaltak még Almássy Samu az új főszolgabíró, dr. Szechák János szolgabíró, a körjegyzői kar részéről Nyárády Gyula körjegyző és mások. Végül az ünnepelt szólt. Megemlékezett 40 éves multjáról, melyre mindig büszkén tekint vissza, mert a magyar haza, a vármegye és a járás érdekeit igyekezett szolgálni. Elérzékenyülve köszönte meg ünnepeltetését, melyből ugymond, látja, hogy eddigi működése nem hasonlít az ellángolt gyertyához, mert utána maradt mégis valami, a szeretet.

— **Halálozás.** Debreczeni István dési ref. fiúiskolai ny. igazgató-tanító életének 64-ik évében, folyó évi január hó 25-én meghalt. Debreczeni István évtizedeken át, mint lelkiismeretes tanító érdemelte ki azt a nagy tiszteletet, mely városunkban övezte. Tanítványai rendkívül szerették nemes, jó szívéért. Temetése a tanítványok, kartársak és tisztelők nagy részvéte mellett folyt le e hó 27-én. A vármegye tanítótestülete koszorút helyezett az elhalt ravatalára.

— **Fehérnemű varró-tanfolyam Désen.** A Magyar Védő-Egyesület január hó 24-én tartott választmányi ülésén a Désen létesítendő fehérnemű varró-tanfolyam vezetésére Nesselfeld Olga ipariszkolai képesítéssel bíró munkatanítónőt alkalmazta havi 140 korona illetmény mellett. Az egyesület vezetősége ez uton ismét felhívja a közönséget, hogy a tanfolyamon minél számosabban résztvenni igyekezzenek. A tanfolyam február hó 15-én nyílik meg, s tart öt hónapig. A tanfolyam résztvevői csak 4 koronát fizetnek havonta. Az eddig jelentkezett hölgyek száma 27, de az egyesület vezetősége még mindig fogad el jelentkezőket.

— **Meghívó.** Kékesen 1908. évi február hó 8-án a kékesi református egyház javára zártkörű táncestélyt rendez az ottani intelligencia. A táncestély védnökei: Debreczeni Dénes, Karácsony Sándor, Weress Ferencz, elnöke: Benedek Lajos. Személyjegy ára: 2 korona, családjegy: 5 korona. Felülfizetéseket köszönettel fogad és hírlapilag nyugtázza a rendezőség. A táncestély kezdete este 8 órakor. Fogatok elhelyezéséről gondoskodva lesz.

— **Farsangi élet.** Az idei farsang, a mint már látszik, egy jó évtized óta a legcsendesebbek közé tartozik. Össze-vissza egyetlen mulatság zajlott a januárban, a polgári olvasóköri mulatsága. Nem egészen bizonyos, ha vajjon a nyilvános mulat-

ságok megriklulásának a sűrű influenza, a pénzhány, a sok gyász, vagy az általános kedvetlenség-e az oka, de az bizonyos, hogy a farsangi nyilvános mulatságok ritkábbak, mint azelőtt. Itt-ott azonban egyes kedélyes házi mulatság híre mégis arról győz meg bennünket, hogy az emberek mulató kedve nem veszett ki, csak az igen gyakran nagyon kényelmetlen nyilvános mulatság elől húzódik a magán szalonok kényelmes biztonságába. — Hétfőn január 27-én Br. Eötvös László cs. és kir. huszárcapitány vendégzerező házában folyt le egy ilyen családi jellegű kedélyes estély, melyen képviselve volt a város intelligenciája. A háziasszony egy igen ötletesen összeállított, szellemes és kiválóan sikerült rövid kabaret programmal lepte meg a vendégeit, kiket ez a kedves ötlet valószínűleg felvillanyozott. A kedélyes társaság, melynek kiváló és dús buffet állott rendelkezésére, a késő órákig a legjobb hangulatban maradt együtt.

— **Czipész-tanfolyam.** Dési város tanácsa még a mult év folyamán megkereste a kolozsvári kereskedelmi és iparkamarát az iránt, hogy a városi czipész- és szabóiparosok alaposabb kiképzése céljából ez ipari szakbavágó *ingyenes tanfolyamot* állítson fel. Most a kolozsvári kamara értesítette a városi tanácsot arról, hogy a kereskedelmiügyi miniszter a czipész-tanfolyamot engedélyezte, s annak vezetésével Draskóczy Bertalan vándor szakoktatót bízta meg. Ezek szerint a czipész-tanfolyam február végén lesz felállítva városunkban. A tanfolyam teljesen ingyenes; költségeinek hordozása a város közönségét terheli. A város polgármestere január hó 30-ának d. u. 3 órájára összehívatta a czipész-iparosokat, hogy velük a czipész-tanfolyam felállításának módjait behatóan megvitassa. A tanfolyam előreláthatólag négy héti fog tartani. Az előadások oly időben fognak megtartatni, hogy iparosaink azért a rendes munkájuk elvégzésében akadályozva ne legyenek. Felhívjuk czipész iparosaink figyelmét a tanfolyamra, melyben mesterségük igen sok új és hasznos részleteit tanulhatják el. Jelentkezni a város polgármesterénél lehet. Itt említhetjük meg azt is, hogy a szabó-tanfolyam ügyében még értesítést nem kapott a városi tanács. Draskóczy Bertalan jelenleg Zalánán vezeti a czipész-tanfolyamot, s oktatásait rendkívül sok iparos hallgatja végig.

— **Szabályrendeletek sorsa.** Dési város agilis polgármestere, Ilosvay Jenő, még a mult év egész elején egy egész kötet új szabályrendeletet dolgozott ki, melyek célja a város köztisztasági és közrendészeti ügyeinek végleges rendezése. Ezeket a szabályrendeleteket a városi képviselőtestület annak idején egyhangulag fogadta el, s a vármegye törvényhatósága is már rég jóváhagyta, s most a miniszteri jóváhagyás volna csak hátra. Ez azonban még egyre késik, jóllehet ezen szabályrendeletekben foglalt intézkedések rendkívül sürgősek. Így például a köztisztasági szabályrendelet jóváhagyásától van függővé téve a háziszemét kifuvározásáról szóló, immár teljesen kidolgozott szabályrendelet, ugyszintén a magánhirdetések kiragasztását szabályozó rendelet is,

melyek életbeléptetésének szükségét az igazolja legjobban, hogy ma városunkban a plakátok felragasztását nem ellenőrzi senki. Ugy értesültünk, hogy a polgármester sürgető kérését adott be a szabályrendeletek jóváhagyása érdekében.

— **Polgári olvasóköri estélye.** Igen szép sikerrel folyt le a dési polgári olvasóköri január hó 25-én rendezett táncestélye, a melyen a város polgársága igen nagy számban jelent meg. Nem is esett tehát a jó kedély és a fesztelenség rovására, hogy a mulatók sem voltak épen annyian, mint az előző években történt. Így is a jó siker mellett még anyagilag is bevált az estély, bár nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül, hogy egy-két kivétellel sem a hatóságok vezetőit, sem a szellemi intelligenciát nem láttuk a közönség soraiban, holott eddig ez ugyszólván kötelező volt.

— **Jótekonyság.** Bulbuk Hugó róm. kath. tanító az iparos tanuló ifjak által előadott pásztortjáték tiszta jövedelméből tizenegy szegénysorsu iparos tanoncot ruházott fel. Ennek a szini előadásnak nagyon sok haszna van. Az iparos ifjak láthatják, hogy ők nem lenézett alakjai a társadalomnak, mert az iskolai tanulást egy vagy más oknál fogva abba kellett hagyniok, hiszen ők fogják képezni városunk polgárságát és pedig értelmes, munkás polgárságát. A majdnem egészen megtelt nézőtérrel hazamenő közönség, mintha közelebb érezné magát azóta a szereplő ifjakhoz, látván az igyekezetüket és a kifejtett ügyességüket. A felruházás tényéről pedig csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk.

— **Értekezlet a londoni magyar iparkiallítás ügyében.** A Tulipán-Szövetség Magyar Védő-Egyesület vármegyénkbeli osztályának megkeresvénye folytán városunk polgármestere folyó hó 19-én d. e. 11 órára több helybeli kézműiparost értekezletre hívott össze annak megbeszélése végett, hogy már saját jól felfogott érdekében is tegyék lehetővé az eredetiségüknek vagy népies jellegüknek fogva az említett kiállításon való bemutatásra alkalmas kézműiparczikkek összegyűjtését. Az értekezleten több helybeli kézműiparos vett részt, kik kilátásba helyezték közreműködésüket. A Védő-Egyesület ez uton is felhívja az érdeklődőket arra, hogy ne ipari különlegesség beküldésén fáradozzanak, hanem inkább az iparszerűleg termelni szokott s ipari beccsel bíró s művészi formát viselő iparczikkeket küldjenek be. Tehát nádmunkák, szalmamunkák, szövés, kötés, fonás, női kézimunkák, szóval oly ipari termékeket, melyek a művészi kivitel a hasznosság és a tömeges előállításal kapcsolják egybe. A tárgyakat Sterba Dezső az egyesület alelnöke címére kéri beküldeni. A tárgyak sértetlen megóvásáért az egyesület teljes anyagi felelősséget vállal, azonfelül a kiállítást rendező országos központi bizottság a tárgyakat az értéken felül biztosítja is. A kiállítás anyagi és főleg erkölcsi sikerének jelentősége ép abban rejlik, hogy hazánk ipari termelőképességéről a külföld is szerezzen tapasztalatot és vegyen közvetlen tudomást. Remélni akarjuk, hogy a Védő-Egyesület buzgóága eredménnyel fog járni.

— **Új képviselőtestületi tagok.** A városi képviselőtestület legutóbbi gyűlésén a polgármester

zatkészségére is utalva volt, mely a XVII. század második felétől kezdve búzával járult ellátásukhoz. Mint mindenütt, ugy itt is előfordultak visszaélések; a várostól kapott búzákat nem élelmezésükre, hanem egyébre fordították. „Ez mostani fenforgó nagy drágasághoz képest, — olvasuk a város 1685. máj. 30-iki jegyzőkönyvében, — az scholabeli diákoknak, hogy búzákat adhasunk (mint eddig), módját fel nem találjuk. Ratio, mert az városon eleget főznek, cantatiok felesen esnek, ha szépen élnének véle, avval is megérnék. A mikor búzákat adunk is, azt eladván megisszák az árát; azért mostani jóakarunkat megvonszunk töllök, míg Isten jobb alkalmatosságot ad, azután provideálunk felöllük, csak legyenek jók, nem valami futkosók, az tanulásban pedig szorgalmatosok legyenek, nem henyélők.” Azonban már két nap (1685. jun. 1.) mulva ugy határozott a magistratus, hogy „minden két-két hétre három-három véka búzáat ételekre” ad nekik, ugy mindazonáltal, hogy jóindulatukkal vissza ne éljenek és szorgalmasan tanuljanak. A város gondoskodását mutatja a következő végzés is, mely a dísznóhus hatóságilag megállapított árának (husnak fontja 4 denár, hájé 9 denár) pontos betartását hangsúlyozza; ha valakit visszaélésen kapnak, azt vagy 12 forint bírsággal büntetik „avagy pedig husokat tekenőstül vesse el Hadnagyuram a scholabeli deákok számára.” 1690-ben „az scholabeli deákoknak külön-külön per mensem” 2 mérő búzáat és 50 dénárt rendel a magistratus

Ajtai Dániel rector kérésére kiadatni, azzal a föltétellel, hogy „szorgalmasan tanuljanak, jó erkölcsre foglalván magukat.” 1718-ban 10 forintnyi segítséget adat nekik a város. 1748-ban a consistorium megállapodása szerint „egy deáknak rend szerint való beneficiuma az ecclesiától”: 50 dénár huspénz havonként, évi alumnia 1 frt 5 denár és 2 mérő buza. A tanulók, de első sorban a tanító deákok élelmezését megkönnyítette az u. n. *coquia*, mely már a XVII. században is szokásos volt, mely abból állott, hogy városi családok felváltva főztek a tanulók részére. Ez természetesen önkéntes volt, s egyesek jóindulatától függött, de ugy látszik, később erkölcsi kötelességnek tartotta a közvélemény a coquiát a tehetős polgári családoktól. Erre vall a consistorium 1797 május 21-iki megjegyzése: „Az iskola dolga előfordulván, hogy coquia teljeséggel rosszul foly, határozatott, hogy a papok serkentsék a népet a főzésre, a deákok pedig jegyezzék fel, a kik nem akarnának főzni és adják fel curator uraiméknak.” Segítségül szolgáltak továbbá a *kántálások* is egyes ünnepnapok alkalmával.

Az iskola s a tanulók szükségleteinek fedezésére szolgáltak az *adományok* is, melyek közül néhányat felemlítünk: Teleki Mihály kancellár a paszmosi dézmát hagyományozta az iskolának; 1711-ben Diószegi István tesz alapítványt (83 Rf.) részben

az iskola fentartására; 1730-ban Kodácsi István özvegye (50 frt.) ugyanolyan célra; 1732-ben többen 315 frtot adnak „in conservationem templi, scholae et domorum parochialium.” 1740-ben a ref. consistorium 100 frtot, ugyanakkor Pataki Sámuel 100 frtot, 1742-ben Aczél Gábor 28 frt 34 denárt, 1744-ben Antos József 8 frt 20 denárt, 1747-ben Irsai Zsigmond 25 frt 50 denárt, 1747—48-ban többen 79 frt 99 denárt, 1749-ben Gróf Bethlen Pál 83 frt 20 denárt, 1750-ben Mósa László 83 frt 20 denárt, ugyanó a következő évben 73 frt 20 denárt, 1753-ban br. Bánffy Zsigmond 125 frtot, 1754-ben gr. Bethlen Lajos 25 frtot, 1755-ben Bagoly Erzsébet 51 frtot, 1756-ban Salánki Gábor 41 frt 40 denárt, 1758-ban Tollas István 12 frt 30 denárt, 1758-ban gr. Vay Borbála 41 frt 40 denárt, ugyanakkor Dancs Zsigmond 24 frt 54 denárt, Zilahi István 12 frt 30 denárt, Kádár Katalin 414 frt 10 denárt hagyományoznak részben iskolai célokra stb.¹

Az iskola több osztályra tagozódott; így az initiensekre (abecedariusok), declinistákra, comparistákra, conjugistákra, grammatistákra, syntaxisistákra, etymologistákra és a poësisist tanulóokra. A poësisist absolváltak közül kerültek ki a tanító deákok.

¹ Conspectus piarum fundationum etc. 1784-ből (Egylázi levéltár) részletesen felsorolja az adományokat; a nagyobbakat említi Kádár: i. m. 154—156. lap. Mintegy 6000 frtot adományoznak alig egy század lefolyása alatt, részben iskolai célokra.

¹ Ugyanott.

² Városi jegyzőkönyv.

³ 1741 febr. 11-iki consistoriumi jegyzőkönyv.

⁴ Consistoriumi jegyzőkönyv. (Egylázi levéltár.)

⁵ 1715 ápril 21-iki consistoriumi jegyzőkönyv.

¹ Városi jknyv. (Városi levéltár.)

² Ugyanott.

³ 1610 febr. 3-iki városi jegyzőkönyv.

(Folytatjuk.)

bejelentette, hogy a dési róm. kath. egyház, mint legtöbb adófizető, képviselőjéül Hatfaludy Józsefet, a Polgári Bank Részvénytársaság hasonlóan képviselőjéül Scheer Antal és özv. Szörtsey Elekné hasonlóan képviselőjéül Fényes Sándort nevezte meg. A bejelentést rudomásul vették.

— **A dési zsidó ifjúsági-egyesület** február hó 9-én tartja hangversenyyel egybekötött zártkörű kör-estélyét a Hungária éttermében. Az estély iránt élénk az érdeklődés az izraeliták körében, mert az egyesület vezetősége nagy körültekintéssel és figyelemmel szokta körételeit rendezni. Az estély jövedelmét szegény iskolástanulóknak könyvekkel való segélyezésre fordítja az egyesület.

— **Értesítés.** A vármegye tanfelügyelősége a következők értesítést teszi közzé: Az állami népoktatási intézetek tanszemélyzetének 1908. évi megújított és újonnan kiállított arcképes igazolványai a vasúttársaságoktól f. hó 24-én és 27-én visszaérkeztek és ugyanaz napon ajánlott levélben az igazgatótanítók címére szétküldettek. Az egyesek által történt túlfizetés postabélyeg alakjában visszatértetett.

— **Statisztika.** A városi anyakönyvi hivatal a következő érdekes statisztikai adatokat közli, melyek Dés város lakossági szaporulatáról nyújtanak áttekinthető képet. E kimutatás szerint az 1907. év folyamán Dés város területén született összesen 327 gyermek, és pedig nemek szerint csoportosítva 173 fiú és 154 leánygyermek. Halálozási eset volt 272, nemek szerint: férfiak közül 142, nők közül: 130. Ezek szerint a halálozási arányszám Dés város területén igen kedvező. Házasságkötés volt 111. A január havi kimutatás ellenben igen elszomorító, amennyiben a halálesetek száma kétszer is jóval meghaladja a születési esetek számát. Ezt főleg a járványzerűen fellépett influenza megbetegedések idézték elő. Január hó folyamán halálozási eset volt 28, születési eset 11, míg házasságot csak ketten kötöttek.

— **A dési izraelita leányegyesület** a háromheti időközben rendszeresen megtartani szokott jöviját e hó 26-án Kallus Zsigmondné urnő házában tartotta meg, s egyike volt az egyesület legsikerültebb estélyének. A nagyszámban megjelentek a legkedélyesebb hangulatban töltötték el az időt, s csak a késői esti órákban távoztak el. Volt zene, ének, társalgás, társasjáték és a jóteknő czélnak a jó 80 koronát eredményezett, melyért az egyesület elnöksége úgy Kallus Zsigmondné urnőnek, mint a megjelenteknek ez uton mond hálás köszönetet.

— **Iparostanoncz napszamosok.** A vallás- és közokt. miniszter 96096/907. sz. körrendeletében elrendeli, hogy minden egyes esetben, midőn kereskedők és iparosok „gyakornokok, illetve napszamosok” czimén oly egyéneket alkalmaznak, akiknek alkalmazása főleg az illető iparág elsajátítása végett történik, a kik tehát tulajdonképpen tanonczoknak minősítendők, azonban velők tanonczszerződést nem kötnek, illetve iskolába nem járnak, az illetők ellen az 1884. évi XVII. t.-cz. 61. és 62. §-ába ütköző kihágások miatt tegyenek a helyi hatóságok feljelentést az illetékes iparhatóságánál.

— **Nyugdíjpótló államsegély.** A vallás- és közokt. miniszter Hosszú János kismezői gör. kath. elaggott tanító részére 200 kor. nyugdíjpótló államsegélyt engedélyezett.

— **Magyar fehérnemű!** A kereskedelemügyi miniszter a fehérnemű-ipart, különösen pedig a munkás nép által használt fehérneműek készítését szélesebb körben kívánja terjeszteni és ez okból felhívta az ország összes kereskedelmi és iparkamaráit, lépjenek érintkezésbe az illető vállalkozókkal és tudják meg, mily feltételek alatt volnának a vállalkozók hajlandók e gyártási ágat kiterjedtebb mértékben felkarolni. Sajátságos jelenség, hogy éppen e legolcsóbb ipari termékekből behozatal Ausztriából évről-évre növekedik.

— **A gyermekek dohányzása ellen.** Az angol parlament legközelebb érdekes törvényjavaslatot fog tárgyalni. A törvényjavaslat a gyermekek dohányzása ellen szól s az egyik paragrafusára szerint súlyos pénzbüntetést mérnek azokra akik cigarettát, szivart vagy dohányt adnak el gyermekeknek. Egy másik paragrafus szerint a dohányzáson kapott gyermekeket negyven shilling pénzbírsággal fogja sújtani a rendőrség. Nálunk sem ártana hasonló törvényvel tiltani a gyermekek dohányzását, mert lassankint odajutunk, hogy gyermekeink szervezetét tönkreteszti az öltönikotin.

— **Az osztrák ipar ellen.** Képviselőkből és iparosokból társaság szervezkedik a fővárosban az osztrák ipartermékek bojkottálására. Válasz akar ez lenni Luegernek magyaryűlő nyilatkozatára és ama lázító röpiratára, amelyeket Ausztriából csempésznek Magyarországra. A szervezkedők célja, hogy röpiratban és újságközleményekben szólítsák fel az ország lakosságát az osztrák iparcikkre és az osztrák biztosító intézetek bojkottálására Háromtagú bizottságot küldtek ki a szövetség programjának és alapszabályainak kidolgozására.

— **A tanuló ifjúság táplálása.** A legutóbbi egészségügyi kongresszuson dr. Bernhardt berlini iskolaorvos előadást tartott a tanuló ifjúság táplálkozásáról és szellemi felvevő képességéről s igen érdekes statisztikai összeállításokkal bizonyította, hogy a szegény tanuló ifjúságnak egy nagy része csak azért nem tud boldogulni, mert éhes gyomorral kénytelen a tanító előadását figyelni. Proponálja, hogy az ifjúság egészsége érdekében minden iskolában ingyen reggeli adassék a szegény tanulóknak, ha más nem, legalább kenyér és leves, ez oly csekély költséggel jár aránylag, hogy egy város adminisztrációs költségekben számba sem jöhet.

— **Kedvezmény a trafikosoknak.** Wekerle Sándor miniszterelnök, mint pénzügyminiszter, a bélyegkiszárusoknak a bélyegjegyek és bélyeges kincstári váltóúrlapok elárulásáért járó 1 és fél százalékos jutalékot 1908. januárius 1-étől két százalékra emelte fel s a kir. pénzügyigazgatóságokat és a bélyeg nagyáruudákként működő hivatalokat utasította, hogy a f. évi januárius 1-étől teljesített megrendeléseknél ezt a magasabb eladási jutalékot vegyék számításba.

— **Törvénykezési naptár.** A dési kir. törvényszéknél a következő bűnügyi főtárgyalások tartanak: 1908. évi február hó 5-én: Pap György az Eleké és t. ellen, csalásért. Mik Irimáné Trifán Rebeka ellen, súlyos testi sértésért. Luzseryán Oniszia ellen, súlyos testi sértésért. Vestyán Szilárd ellen, hatóság elleni erőszakért. Goldstein Jakab ellen, kivándorlás tiltott közvetítésének kihágása. Hosszú Gyuri a Mihályé ellen, hatóság elleni erőszakért. — 1908. évi február hó 7-én: Szapinczán Hersch ellen, silkkasztásért. Kovácsik László ellen, felmenő ágbeli rokonon elkövetett súlyos testi sértés vétségéért. Magurán János ellen, súlyos testi sértésért. Velle János stb. ellen, súlyos testi sértés büntette és lopás vétségért. Farkas Gerázsím ellen, hatóság elleni erőszakért.

Művészet.

Kandler Lajos müncheni festőművész képei.

Ha ezt — az első pillanatra semmit nem ígérő, igénytelen s végtelenül szerény öreg bácsit látja a járda tarka közönsége, talán mosolylyal megelölte s föl sem tételezi róla, hogy ebben a megtört, becsületés, jó poroszban igazi megtestesült művészlelek lakik, ki az ő kicsiny, de rendkívül hangulatos tájképeiben, valódi tanulmányt mutató portait-iban egész lelkével, igaz szívével jelenik meg a szemlélő előtt.

Napokat szenteltem az „Öreg” képeinek, gyönyörködtem bennök úgy is mint az ő nagy művészetéhez képest laikus, úgy is mint a ki szintén sokat foglalkozott, bár szerény eredménnyel, a festészettel.

S mondhatom, nap-nap mellett találtam újat, szépet, kedveset az ő művészi ecsetvonásaiban.

Unszoltam, ösztökéltem az „Öreget”, állítsa ki képeit, hisz bizonyos voltam benne, hogy igen könnyen fog hozzáférközni a művészetért rajongó, az azt honorálni tudó közönség szívéhez.

Makacsodott, talán túl szerénységből, talán jogos tudatában művészetének, — nem akart e felől hallani sem. Nagy nehezen tudtam s tudtuk reá venni, hogy egy-két tájképet, portait-ját kiállítsa.

Ha valakinek módjában volt láthatni — egy bájos, nem régen körünkben időzött úrléányunk, vagy a szép kis magyar subás Kádár fiúcskának, saját leányának legújabb, Gróf Kornis Károly édes atyjának, Ment Béla kedves neijének, stb. portait-ot; az önmaga is megalkothatta véleményét a képiról.

Portrait-iban az arczszin üdesége, bája, a szemek, arczvonások elevensége, művészi ihletre valának.

Tájképei a jó „Öreg” tűnő napjainak — hú másai. Majd borongó, sötét világ, majd virágillat csicsergő madarakkal, majd muló édes álmok, családka délbábok egész sora vonul el szemünk előtt.

Olyan jól esik hallani tőle, hogy igyekszik megérteni szívét, lelkét inspiráló gondolatait, de csak egy pár szóval, — azt hiszi, hogy e pár futó szócskával meg lehet érteni, egy hosszú, művészi élet sok hányattatását, szenvedését, de örömet is, — aztán tovább siet egy más képhez, mintha attól félne, többet árult el, mint a mennyit óhajtott, abból a művészi, sivár multjából.

Talán mert közelebb tudtam jutni szívéhez, sok mindent sikerült kivenni az „Öregből”, a mit mások előtt épen szerénysége miatt mélyen rejt el.

Igy tavaly vásárolta meg tőle a müncheni híres képtár, a „Glas-Haus” 1000 Márkával, leányának portait-ját — az „Über Land und Meer” tavalyi, gondolom szeptemberi folyamában meg is jelent a színes metszete.

Mesteri kép! Nem is kell kommentár hozzá, ha a müncheni képtár érdemesnek tartja, a nagy mesterek egész sereg képei mellett a Kandlerét is megvásárolni, — annak mesterinek kell lennie.

No de nem akarok én senkit az „Öreg” iránt hangolni, lelkesíteni, nem akarok én a jó Kandler bácsinak hizelegni, csak a közönség figyelmét kívánom felhívni — a Hungária egy kis szobájának szerény lakójára.

Menjen el, a kít érdekel, s nézze meg maga a képeit, melyekből sűrűn szállit Münchenbe, szívesen megmutat ő mindent. Különben a szamosújvári örmény kath. templomot is ő fogja festeni — abban majd sokan gyönyörködhetnek.

Szegény ember, becsületes munkájából él, bár csak minél több akadna neki.

Egy műbarát.

Kiadó: a „Vármegyei Közélet” szerkesztősége.

Hirdetések.

Sz. 8288—1907. polg.

3—3

Hirdetmény.

A dési kir. törvényszék az 1874. évi XXXV. t.-cz. 44. §. alapján felszólítja mindazokat, akik a néhai Tüzes Karácson volt dési kir. közjegyző biztosítékára a fenti törvény 173. §-ának helyébe léptetett 1886. évi VII. t.-cz. 40. §-ánál fogva törvényes zálogjoggal bírnak, hogy követeléseiket 3 (három) hó alatt jelentsék be, mert különben azok tekintetbe vétele nélkül fog a biztosíték kiadása iránt intézkedés tétetni.

A dési kir. törvényszéktől.

Désén, 1907. évi deczember hó 30-án.

Koller

elnök.

Dr. Vékás

jegyző.

Sz. 39—1908. végrh.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX-ik t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a dési kir. törvényszéknek 1907. évi 7378. számú végzése következtében, Gradovits György dési ügyvéd által képviselt, a dési Polgári Bank Részvénytársaság javára dr. Josepovics Hers és társai ellen 590 korona s jár. erejéig 1907. évi deczember hó 28-án foganatosított kielégítési végrehajtás urján le és felülfoglalt és 1502 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: butorneműek nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a dési kir. járásbíró 1907. évi V. 1309/2. számú végzése folytán 590 korona tőkekövetelés, ennek 1907. évi május hó 28. napjától járó 6% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 92 K 2 f-ben bíróság már megállapított költségek erejéig, Désén a helyszínen közbejöttel leendő megtartására 1908. évi február hó 24-ik napján d. e. 8 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett a legelőbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120 §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Désén, 1908. évi január hó 24. ik napján.

Szentpétery,

kir. bir. végrehajtó.

Szamosvölgyi vasút szállítóhivatala

Dés és Beszterczen.

Eszközöl költözködésekkel felelős-

ség mellett, helyben és vidéken;

tengelyen és vasúton szabadal-

mazott butorszállító kocsijaiban és

ruganyos társzekerein, a csoma-

— golás megtakarítása mellett. ==

Áru és podgyászszállítás, valamint beraktározás.

5-10
Eredeti csomagok kaphatók:
Brugovitz Józsefnél
Dés.
Legfelül áll.

Sz. 471-908. tkv.

Árverési hirdetményi kivonat.

A dési kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Urián Nikuláé alsókosályi lakos végrehajthatónak özv. Beder Lajosné és kiskoru Beder Róza dési lakos végrehajtást szenvedő ellen 700 korona s jár. iránti végrehajtási ügyében az árverést végrehajtást szenvedők ellen elrendelte a 7579/907. sz. végzés folytán 1908. évi január hó 11-én megtartott árverés hatályon kívül helyezése mellett.

Minnek folytán a kir. törvényszék kerületében fekvő s a végrehajtást szenvedő özv. Beder Lajosné sz. Sáska Róza és kiskoru Beder Róza, továbbá társulajdonosok kiskoruk, Beder Giza, János, Zsuzsa, Ilona, Sándor nevén is álló dési 210. sz. tkvben 1. rsz. 341. hrsz. 30 korona, az 1310 sz. tkvben 1. rsz. 342. hrsz. 825 korona megállapított kikiáltási árban az **1908. évi február hó 27-ik napjának d. e. 10 órájkor** a dési kir. törvényszék árverési helyiségében hivatalból megtartandó nyilvános árverésen a következő feltételek alatt fog eladás alá kerülni, u. m.:

1. Ha a megállapított kikiáltási áron felüli igéretet senki sem tenne, az árverésre kitézett ingatlan a kikiáltási áron alul eladatni nem fog s azon árban utóajánlattevő Sándor Mihály és neje Marosán Mária még azon esetben is vevőnek tekintetnek, ha arra meg sem is jelenének.

2. Árverezni kívánók — végrehajtható és utóajánlattevő kivételével — tartoznak az ingatlan becsárának 10% -át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított s az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt I. M. rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, vagy az 1881. évi 60 t. cz. 170. §. értelmében a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított elismervényt átszolgáltatni.

3. Vevő köteles a vételért három egyenlő részletben és pedig az elsőt az árverés jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt, a másodikat, harmadikat ugyanazon naptól számított 30, illetőleg 45 nap alatt, minden egyes vételári részlet után az árverés napjától számított 5% kamatokkal együtt szabályszerű letéti kérvény mellett az 1881. évi december hó 6-án 39425. sz. szabályrendeletben előírt módon a dési kir. adó, mint letéti pénztárnál lefizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni. Az árverési feltételek többi pontjai a hivatalos órák alatt a dési kir. törvényszék telekkönyvi irodájában és Dés város tanácsánál tekinthetők meg. Dés, 1908. évi január hó 19-ik napján.

A kir. törvényszék, mint tkvi hatóság.

Herszényi,
kir. törv. bír.

**Steckenpferd-
liliomtejszappan**

Bergmann & Co-tól Drezda és Tetschen a/E. a naponta beérkező elismerő-levelek szerint a legjobb és leghatásosabb gyógyszappan szereplő ellen, valamint a bőrt üdén és légyan tartja és arczsint kölcsönöz. Darabonként 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban, drogériában, illatszert-, szappan- és fodrász-üzletben. 28-40

**„HUNGÁRIA“
DÉS.**

Modern kényelemmel, központi fűtéssel, acetylen világítással ellátott **tizennyolcz kényelmes szoba.**

ÉTTEREM ÉS KÁVÉHÁZ.

Nagy választék ételekben és italokban.

Czukrászat: Naponta friss sütemények, czukorkák, liqueurök, befőttek. — **Lakodalmakra és házimulatságokra** menük előállítására szóló megrendelések, ügy helyben, mint vidékre

**NÉMETHY GYULA
épület és butor-asztalos üzlete
DÉSEN, Deák-utca 25 b).**

Tisztelettel tudomásra hozom, hogy Budapesten 18 év óta fenállott gépzemű asztalos üzletemet Désre helyeztem át. Vállalkozom és megrendelést elfogadok az asztalos iparhoz tartozó minden munkára, u. m.: mindenféle butorokra a leg-egyszerűbbtől a legfinomabbig, ajtóik és ablakok készítésére, elsősorú modern épület-asztalos munkára, templomi munkára, ovodák és iskolák szakszerű berendezésére, boltberendezésre stb.

Raktárt fogok tartani mindenféle saját készítményű butorokból, melyeknek a készítését már megkezdtem.

Készítményemet a legjobb kivitelben pontosan és a legmérsékeltőbb ár mellett, vagis teljes megelégedésre fogom szállítani.

Főtörökvésem, hogy a nálam tett megrendelő, minden kellemetlenségtől a mi az asztalos munkálatok és butorok beszerzésénél előfordulhat, megkímélve legyen.

Tisztelettel
4-5 **Némethy Gyula**
asztalos-mester.

Szamosvölgyi vasút Részvény-Társaság.
511/AII. sz. 2-3
Hirdetmény.

A szamosvölgyi vasút részvénytársaság igazgatósága által ezennel közhírré tétetik, hogy az 1908. évi január 4-én Désen tartott igazgatósági ülés alkalmával a kir. közjegyző közbejöttével, a társaság elsőbbségi részvényeinek következő számai soroltattak ki: 136, 339, 578, 1660, 1624, 1777, 2437, 2596, 3002, 3169, 3172, 3672, 3845, 4043, 4317, 4400, 4687, 5133, 5288, 5910, 6171, 6312, 6423, 6692, 6830, 7484, 7581, 7946, 7979, 9034, 9063, 9219, 9231, 9670, 9679, 9844, 10422, 10511, 11373, 11432, 12008, 12328, 13173, 13227, 13242, 14242, 14304, 15033, 15142, 15262, 17245, 17392, 17602, 17635, 17874.

Ezen elsőbbségi részvények **1908. évi július 1-től** kezdve a társaság főpénztáránál Désen, Schoeller és Társa bankházánál Bécsben (I. Wildpretmarkt 10) és a Baseler Handelsbanknál Baselen lesznek teljes névértékben beváltva.

Dés, 1908 január hó 15-én.

A szamosvölgyi vasút igazgatósága.

Faeladási hirdetmény.

Erdősombattelke községi gör. kath. egyház, a községtől mintegy 2 kilométernyire s erdei út mellett fekvő erdejéből 8-08 kat. hold cserkéreg termelésre alkalmas 18 éves kocsántalan tölgyfa állományát **1908. évi február hó 6-án d. e. 10 órakor** Erdősombattelkén a község házában tartandó nyilvános szóbeli és zárt írásbeli árverésen fogja eladni.

Kikiáltási ár 1030 korona, minek 10% -a a bánatpénz. Az árverési feltételek Erdősombattelke község házában és a betleni m. kir. járási erdőgondnokságnál megtekinthetők.

Utóajánlatok tekintetbe nem vétetnek. Erdősombattelke, 1908. évi január hó 15-én.

+ **Marosán László,** Alt. Felcean András.
egyházi gondnok.

Eladó háztelkek!

A parcellázás alá kerülő postakerten keresztül nyitandó s a Kossuth Lajos-utczát a Rózsa-utczával összekötő új út két oldalán, 8-10 egyenként körülbelül 1/4-ed holdas, száraz, vízmentes, családi házak építésére felette alkalmas telek nagy utcafrontal jutányos árban eladó.

Kőbánya!
Kitűnő minőségű, jobbára műkövet termelő kőbánya egy vagy több évre haszonbérbe kiadó.

Tűzifa!
Szár, hasított bükk és tölgy méterfa házhoz szállítva, olcsó árban kapható.

Tehéntej!
Tisztán kezelt friss tehéntej kapható házhoz szállítva is.

A fentiekre felvilágosítást ad:
Isáky Gábor
Kálvin-tér 5. szám.

**Kereskedelmi Bank r. t.
Désen.**

Leszámitol váltókat, kölcsönöket nyújt házakra és földbirtokokra, folyósít törlesztéses kölcsönöket legelőnyösebb feltételek mellett. Elvállalja értékpapírok vételét és eladását, valamint minden bank-szakmába vágó ügyletek lebonyolítását, továbbá elfogad **Betéteket** a legelőnyösebb kamatozási és visszafizetési feltételek mellett. 30-52

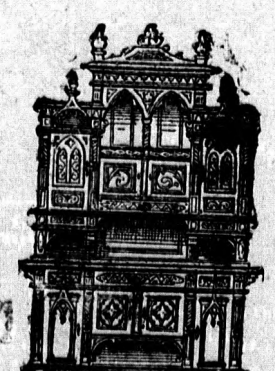
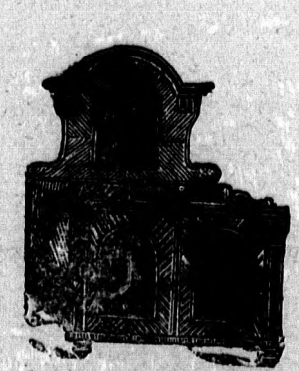
BUTOR-RAKTÁR ÁTTELJEZÉS

BUTOR-RAKTÁROMAT
butor-gyáram mellett, e célra átalakított helyiségbe a törvényházzal szemben fekvő **= SAJÁT HÁZAMBAN =**
HELYEZTEM ÁT.

GÁBRE JÁNOS.

Uj raktári helyiségemben lehetőleg csak hazai, de főleg szolid és tiszta, saját készítményű butorokat a legjutányosabb árban bocsátok a n. é. közönség rendelkezésére.

Tisztelettel

A jelenlegi raktáromon készletben tartok: ebédő-, háló- és szalon-butorokat, képeket, tükröket, szőnyegeket, hajlított butorokat és egyéb díszmű-árkat, melyeket mélyen leszállított áron fogok árúsítani és kérem a n. é. közönséget, hogy az árak jutányos voltáról személyesen sziveskedjék meggyőződést szerezni.

MEGHIVÓ.

A kápolnokmonostori „RIUBEANA“ hitel- és takarékpénztári intézet
részvénytársaság

IX-ik évi rendes közgyűlését

1908 február 20-án d. e. 10 órakor az intézet helyiségében tartja meg.

TÁRGYSOROZAT:

- a) az igazgatóság jelentése;
b) a felügyelő bizottság az évi mérleg megvizsgálásáról és nyeremény felosztására vonatkozó indítványok feletti jelentése;
c) az évi mérleg megállapítása és az osztalékok mennyiségének elhatározása;
d) az alapszabályok 29. §-a értelmében 3 igazgatósági tag megválasztása;
e) a cél meghatározása, melyre az igazgatóság indítványára az 53. §-ában (g. p.) említett összeg fordítandó;
f) a közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítése céljából 2 tagnak kiküldetése;
g) az igazgatóság esetleges indítványai.

Ezen közgyűlésre a t. részvényeseket, tekintettel az alapszabályok 18. §-ára tisztelettel meghívja.
Kápolnokmonostor, 1908 január 17-én. *Az igazgatóság.*

18. §. A közgyűlésen csak azon részvényesek bírnak szavazati joggal, kik legalább fél-évvel előbb a részvényesek névjegyzékébe bevezetve lettek, s mint ilyenek a közgyűlést megelőzőleg legalább 2 órával részvényeiket, esetleg meghatalmazási okirataikat az intézet igazgatóságánál leteszik.

A 13.344 K tiszta nyereség felosztására a felügyelő-bizottsággal egyetértve és az alapszabályok 53. §-a értelmében van szerencsénk a következő javaslatot tenni:

a) 5% osztalékot a részvényeseknek	5000 K — f
b) 20% tartalékalap javára	1668 „ 80 „
c) 3% külön tartalékalap javára	250 „ 32 „
d) 5% nyugdíjalap javára	417 „ 20 „
e) 2% Közművelődési alap javára	166 „ 88 „
f) 3% pótosztalék	3000 „ — „
g) a tartalékalapnak önként megajánlólag szolgának jutalék	2800 „ — „ 40 „ 80 „
Összesen	13344 K — f

Az osztalék tehát részvényenként 8 koronában, az alapszabályok 54. §-a értelmében május hó 15-én lesz fizetendő.

Az igazgatóság.

MÉRLEG-SZÁMLA.

V A G Y O N				T E H E R			
Fkvi szám		Korona	fillér	Fkvi szám		Korona	fillér
60	Pénztár	590	95	1	Részvénytőke	100000	—
6	Váltószámitolás	146650	94	4	Betét	292957	91
8	Kötvény	357197	50	21	Váltó visszleszámitolás	117352	40
58	Jelzálog	86796	40	31	Tartalékalap	40116	08
25	Alapítási költség 405 = 105	300	—	32	Külön tartalékalap	3122	53
64	Felszerelési költség 899*10 = 99*10	800	—	33	Nyugdíj-alap	12879	91
30	Intézeti házak és ingatlan	13194	73	34	Közművelődési alap	7859	20
38	Házbér hátralék	220	—	49	Fel nem emelt osztalék	85	70
48	Fizetés-előleg	98	80	54	Engedményezett jelzálog	8500	—
51	Értékpapírok	4321	82		Átmeneti kamatok	17706	95
	Előlegezett kamatok	3753	54		Tiszta nyereség	13344	—
	Összesen	613924	68		Összesen	613924	68

NYERESÉG- és VESZTESÉG-SZÁMLA.

K I A D Á S				B E V É T E L			
Fkvi szám		Korona	fillér	Fkvi szám		Korona	fillér
18	Nyomtatvány	81	84	11	Jelzálogkölcson kamat	5663	68
25	Törlesztés az alapítási költség	105	—	12	Váltó leszámítolási kamat	11313	55
64	Törlesztés a felszerelési	99	10	14	Kötvény-kamat	28412	09
36	Betéti kamat	20898	05	15	Késedelmi kamat	2239	51
39	Üzleti költség	1511	80	19	Perköltés	544	53
42	Adók	7948	16	28	Vegyesek	15092	46
43	Váltó visszleszámitolási kamat	8585	30	38	Házbér	35	—
48	Fizetések	10733	80	52	Osztalék	6	23
	Tiszta nyereség	13344	—				
	Összesen	63307	05		Összesen	63307	05

Kápolnokmonostor, 1907 december 31.

Dr. Lukács László s. k.
ig. elnök.

Fülöp János s. k.
ig. alelnök.

Petrován György s. k.
vezérigazgató.

Dragomir János s. k.
pénztárnok.

Sztupár Elek s. k.
főkönyvelő.

Medán Tivadar s. k.
könyvelő.

Petrován János s. k.
ig. tag.

Birle János s. k.
ig. tag.

Kína László s. k.
ig. tag.

Mihálka Vaszilika s. k.
ig. tag.

Hangea B. Ávácom s. k.
ig. tag.

Jelen mérleg-, nyereség- és veszteség-számlát az intézetben tartott fő- és segédkönyvekkel összegegyeztetvén, azonos és helyesnek találtattott.
Kápolnokmonostor, 1908 január 17.

Muszte László s. k.
f. b. elnök.

Lupán Miklós s. k.
f. b. t.

Márka Sándor s. k.
f. b. t.

Simon Sándor s. k.
f. b. t.

Greble Aurél s. k.
f. b. t.

Suráni Gyula s. k.
f. b. t.

Törlesztési kölcsönök

Üldbirtokra és bérházakra 10-75 éves törlesztésre 3% - 3 1/2% - 4% - 4 1/2% - 5% - 6% - 7% - 8% - 9% - 10% - 11% - 12% - 13% - 14% - 15% - 16% - 17% - 18% - 19% - 20% - 21% - 22% - 23% - 24% - 25% - 26% - 27% - 28% - 29% - 30% - 31% - 32% - 33% - 34% - 35% - 36% - 37% - 38% - 39% - 40% - 41% - 42% - 43% - 44% - 45% - 46% - 47% - 48% - 49% - 50% - 51% - 52% - 53% - 54% - 55% - 56% - 57% - 58% - 59% - 60% - 61% - 62% - 63% - 64% - 65% - 66% - 67% - 68% - 69% - 70% - 71% - 72% - 73% - 74% - 75% - 76% - 77% - 78% - 79% - 80% - 81% - 82% - 83% - 84% - 85% - 86% - 87% - 88% - 89% - 90% - 91% - 92% - 93% - 94% - 95% - 96% - 97% - 98% - 99% - 100%

Személy- és társas-váltóhitel

iparosok és kereskedők részére, valamint minden hitelképes egyénnek 2 1/2 - 10 évi időtartamra.

Díjtanul nyújtunk bárkinek szakzerű felvilágosítást

Bankhelyiségeink Budapesten:

VI., Ó-utoza 15 és Lázár-utoza 16. sz. a. vannak.
(Válaszbélyeg mellékelendő.)

Megbízható egyéneket bankunk képviselőjére felvesszünk.

100.000 000 KORONA KÉSZPÉNZTŐKE FOLYÓSITTATIK BANKHÁZUNK ÁLTAL MAGYARORSZÁG TERÜLETÉN.

RÓTH BANKHÁZ BUDAPEST, BANK-KÖZPONT: VI. KERÜLET
A M. K. OPERA-BAZÁR PALOTÁJÁBAN

FOLYÓSITUNK: Jelzálogkölcsonök II-od és III-ad helyi betáblázatra 5-15 évre 5% al, esetleg 5 1/2% al.
Tisztviselői kölcsönök állami, törvényhatósági, községi tisztviselőknél és katonatiszteknek fizetési előjegyzésre, kezes és életbiztosítás nélkül. Ugyanezeknek nyugdíjaira is. Értékpapírokra, vidéki pénzügyintézetek és vállalatok részvényeire értékük 95%-ig kölcsönt nyújtunk a Magyar Oszták Bank kamatlába mellett.
Konvertálunk bármely belföldi pénzügyintézet által nyújtott jelzálogos-, törlesztési-, személy- és váltókölcson. Mindennemű bel- és külföldi értékpapírt napi árfolyamon vesszünk és eladunk.

Tőzsdemegbízásokat mindenkor föltétlen eredménnyel bonyolítunk le.
Pénzügyi szakba vágó minden reális ügyet a legnagyobb pénzesopornál levő összeköttetéseinknél fogva legelőnyösebben bonyolítunk le.

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG SZOLNOK-DOBOKA VÁRMEGYE TERÜLETÉRE LAPUNK KIADÓHIVATALA.